

بررسی و تحلیل بر پایداری اجتماعی از منظر اجرای طرح‌های توسعه شهری مورد پژوهش؛ شهر بهنمیر استان مازندران

علی مهدی^۱

معصومه مهدیان بهنمیری^۲

دکتر رحیم بردی آنامراد نژاد^۳

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۱۰/۱۲

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۷/۰۸

چکیده

بررسی و تحلیل طرح‌های شهری طی این سال‌ها، علاوه بر نمایش عملکرد آن‌ها از ابعاد مختلف، زمینه مناسبی را نیز برای پی‌بردن به نقاط ضعف و قوت طرح‌های مذکور فراهم می‌نماید. پژوهش حاضر با هدف تحلیل نقش طرح‌های شهری بر بافت کالبدی و نیز متغیرهای پایداری اجتماعی شهر، به بررسی نقش طرح هادی شهر بر بافت کالبد و پایداری اجتماعی شهر بهنمیر می‌پردازد. روش مطالعه در این تحقیق بر مطالعات کتابخانه‌ای و میدانی استوار بوده که در عین حال تعداد ۳۰۹ پرسشنامه بر اساس مدل کوکران در میان جامعه آماری توزیع گردیده است. همچنین جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها، از نرم افزار spss و آزمون‌هایی چون ضریب همبستگی اسپیرمن، کای اسکوئر و رگرسیون استفاده شده است. نتایج پژوهش حاضر نشان می‌دهد که اجرای طرح هادی موجب پیشرفت نسبی زندگی مردم و افزایش تمایل آنها به سکونت در این شهر شده است. همچنین نتایج بخش دوم یافته‌ها نیز نشان می‌دهد که اثرات اجرای طرح شهری بر متغیرهای پایداری اجتماعی (سرمایه اجتماعی، کیفیت زندگی، تعامل و برابری اجتماعی) دارای نتایج متفاوتی در میان محلات مختلف شهر بوده که این، نتایج منعکس‌کننده میزان موفقیت و کیفیت اجرای طرح و در نهایت میزان رضایتمندی مردم از نتایج این طرح‌ها در ارتباط با وضعیت موجود کالبدی، اجتماعی، فرهنگی شهری است.

واژگان کلیدی: طرح‌های شهری، بافت کالبدی-فیزیکی، طرح هادی، پایداری اجتماعی، شهر بهنمیر

a.mahdi@ut.ac.ir

^۱ دانشجوی دکتری، گروه جغرافیا برنامه ریزی شهری دانشگاه تهران

^۲ دانشجوی دکتری جغرافیا برنامه ریزی شهری، دانشگاه اصفهان

^۳ دانشیار گروه جغرافیا برنامه ریزی شهری دانشگاه مازندران

۱- مقدمه

بدون شک بحث از پایداری و توسعه پایدار، بدون توجه به شهرها و شهرنشینی، بی‌معنی خواهد بود (مشکینی و همکاران، ۱۳۹۲، ۱۸۷). شهر و شهرنشینی که، بنابر اعتقاد بسیاری از محققان مرتبط با مطالعات شهری، پیچیده‌ترین محصول بشری می‌باشد (شارع‌پور، ۱۳۸۷: ۳) که به‌علت پویایی و خواستگاه تاریخی تحولات مختلف، از دیرباز مورد توجه تمدن‌ها قرار داشته است (ملازاده و روستایی، ۱۳۸۸: ۷ و ابراهیم‌زاده آسمین و همکاران، ۱۳۸۹: ۲۶). این تحولات بویژه پس از انقلاب صنعتی در زمینه‌های اصلاحات اجتماعی، تکنولوژیکی و سپس کالبدی- فضایی شهرها در جهان بوقوع پیوسته است (زیاری و همکاران، ۱۳۸۸: ۶). در این رابطه پیدایش و تکامل نظام سرمایه‌داری، انباشت سرمایه، تمرکز فضایی ابزار تولید و نیاز به نیروی کار، منجر به گسترش شدید شهرنشینی و شهرگرایی شد (پیلهور و پورا احمد، ۱۳۸۳: ۱۰۳)، بطوری که جمعیت شهری از ۲/۹ میلیارد نفر در سال ۲۰۰۰ به ۵ میلیارد نفر در سال ۲۰۳۰ خواهد رسید (Han et al, 2009: 133). این سرعت خیره‌کننده در ۵۰ سال گذشته، بویژه در کشورهای در حال توسعه، به‌عنوان یک پدیده فیزیکی پر سرعت، روستاها، و شهرهای مختلف را در بر گرفته (Ibrahim et al, 2002: 1)، و در کنار رشد توأمان جمعیتی- کالبدی بسیاری از نقاط شهری (Marshal et al, 2005: 284)، تقاضای عظیمی نیز برای زیر ساخت‌های اساسی و پایه بوجود آورد (Schouten and mathenge, 2010: 815). همچنین آمار صندوق جمعیت سازمان ملل متحد از کشور ایران نیز نشان می‌دهد که در سال ۲۰۰۹، بیش از ۶۹ درصد از جمعیت ۷۴ میلیون و ۱۹۶ هزار نفری ایران در مناطق شهری زندگی می‌کنند و از سوی دیگر ساختار بسیار جوانی دارد به طوری که از هر ۴ نفر، یک نفر کمتر از ۱۵ سال دارد (Unpf, 2009: 17). چنین رشد سریعی در شهرها، چه از نظر فضایی- کالبدی و چه از لحاظ جمعیتی، دگرگونی‌های اقتصادی- اجتماعی در آنها در مدت کمی پس از انقلاب صنعتی باعث شد که شهرها از آرمان اولیه خود به عنوان کانون‌های آرامش، آسایش و خلاقیت در اثر آلودگی‌های کارخانه‌جات، شلوغی جمعیت و عدم برنامه‌ریزی‌ها تبدیل به مکان‌های کثیف و بدقواره‌ای شوند که از لحاظ اجتماعی- فرهنگی و هم‌چنین از لحاظ فیزیکی و کالبدی نتوان هیچ‌نظمی را در آنها یافت (حسینی، ۱۳۸۴: ۲). ظهور چنین مشکلاتی، موجب شد تا صاحبان قدرت و اندیشه بر جنبه‌های مختلف جسم و روح شهر درنگ کنند و بکوشند قانونمندی‌های زندگی شهری را دریافته و بر پایه یافته‌های خود به طراحی و برنامه‌ریزی شهری دست یازند (پیران، ۱۳۶۹: ۶۴). از این‌رو ضرورت استفاده بهینه از منابع موجود شهرها را به منظور ارتقاء هر چه بیشتر سطح زندگی ساکنین آن مطرح و در پی آن برنامه‌های شهری یکی پس از دیگری در سر و سامان دادن به روند نامطلوب گذشته برآمدند (خان احمدلو، ۱۳۷۸: ۱). تصمیم به تهیه طرح‌های جامع و تفصیلی برای شهرهای بزرگ و طرح‌های هادی برای شهرهای کوچک‌تر که نقش اساسی در اصلاح روند شهرسازی دارند، برآیند اصلی چنین وضعیتی جهت بهبود شرایط نامناسب شهری در گذشته می‌باشد که یکی از

مهمترین اثرات آن، توسعه شهری به مفهوم بهبود کالبدی و کیفیت زندگی شهروندان است. از این روی، آنچه که در ارتباط با موضوع تحقیق، حائز اهمیت است، پروژه‌ها و برنامه‌های مختلف مدیریت شهری است که کیفیت اجرای مراحل مختلف آن، زمینه‌ساز پایداری اجتماعی، رفاه، ثبات جمعیتی، برابری و امنیت اجتماعی تجلی می‌یابد، خواهد بود (پورطاهری و همکاران، ۱۳۹۰: ۲۰). بر این اساس، نوشتار حاضر سعی دارد تا از میان اثرات اجرای طرح هادی شهر، به بررسی میزان تأثیرگذاری و نقش طرح‌های شهری (طرح مورد مطالعه در شهر بهنمیر) بر بافت کالبدی شهر، متغیرهای پایداری اجتماعی محلات شهر اثرات کالبدی آن را در حد ممکن در شهر بهنمیر و نیز میزان تأثیر آن بر پایداری اجتماعی را مورد بررسی قرار دهد.

۲- مبانی نظری و تعریف مفاهیم

افزایش شهرنشینی و اندازه شهرها در جهان، به تبع افزایش جمعیت، اثرات زیادی بر روی انسان و محیط داشته و جوامع انسانی را با مشکلات فراوانی مواجه ساخته است (Amy & Mark, 2005: 51). از این رو سازمان دادن و نظم بخشیدن به این مشکلات و چگونگی تحول آن، نیازمند موضوع شناسی شهر، مسائل شهری و سپس برنامه‌ریزی برای آن جهت هدایت آگاهانه، سازماندهی اساسی و طراحی فضایی (برنامه‌ریزی) مناسب را دوجندان نموده است (شیر محمدی و نقیعی، ۱۳۸۶: ۲۸) و (پوراحمد و همکاران، ۱۳۸۵: ۱۶۷). ابتدا لازم است تعریفی از «طرح توسعه» ارائه شود. این طرح سرمایه‌گذاری و ایجاد ساختار، یا مجموعه فیزیکی یا نرم‌افزاری تولیدی، زیربنایی یا خدماتی است که معمولاً فعالیت و مکان خاصی را در بر می‌گیرد و برای هدف‌های مشخصی طراحی می‌شود و در زمانبندی معینی به اجرا در می‌آید (Blakely & Bradshaw, 2002: 55).

طرح هادی شهری (به عنوان طرح اجرایی و مورد مطالعه در شهر بهنمیر)

طرح هادی شهری که از سال ۱۳۳۸ در ایران شروع شد، برای شهرهای کوچک و شهرهایی که تا حدودی ۲۵۰۰۰ نفر جمعیت که یا فاقد بودجه طرح جامه می‌باشند و یا امکان اجرای طرح جامع در آنها، فراهم نشده است، اجرا می‌گردد (شیعه، ۱۳۸۵: ۹۴) و (رهنمایی و شاه حسینی، ۱۳۸۵: ۱۰۱). تهیه این طرح‌ها، از وظایف وزارت کشور محسوب می‌گردد که بر مبنای قرارداد توسط دفتر فنی وزارت کشور انجام می‌گیرد که با تاسیس دفاتر استانداری‌ها وظیفه تهیه طرح‌های هادی هر استان به آن دفاتر واگذار شده است. اجرای این طرح‌ها بر عهده شهرداری‌ها می‌باشد و مدت لازم برای انجام مطالعات و تهیه این طرح‌ها بر طبق قرارداد یکسال تعیین می‌شود (رضائی، ۱۳۷۹: ۸۷).

پایداری اجتماعی

واژه پایداری که برای اولین بار به‌طور رسمی در قالب الگو واژه توسعه پایدار توسط برنت لند در سال ۱۹۸۷ در گزارش آینده مشترک ما مطرح شد، دسترسی به امکانات و خدمات، از فاکتورهای اساسی تعیین کننده در منزلت اجتماعی شهروندان است. تفکر پایداری اجتماعی نیز به‌عنوان یکی از ابعاد اصلی توسعه پایدار، توجه به ذی‌نفعان محلی و افرادی را که بهره‌برداران اصلی از تصمیمات و مشارکت و استفاده از پتانسیل‌های اجتماعات محلی در قالب توسعه پایدار هستند را، نه فقط به‌عنوان وسیله بلکه خود به‌عنوان هدف، مورد اشاره قرار داده است. افزایش تصاعدی جمعیت شهرها، شکل‌گیری کلان‌شهرهای چند میلیونی، تنوعات اجتماعی و فرهنگی، بزرگ شدن مقیاس مدیریتی و اداری شهر، از خود بیگانگی، کاهش تعلق خاطر ساکنان، جدایی‌گزینی اکولوژیکی، از بین رفتن یکپارچگی اجتماعی، توجه به شهر و ایجاد انسجام اجتماعی و شکل دادن به روند پایداری در مقیاس محلی را ضروری می‌سازد (مجیدی خامنه و کولیوند، ۱۳۹۲: ۴۸). بر این اساس باسل در سال ۱۹۹۹، پنج روش را برای ارزیابی پایداری ارائه نموده است که در طراحی شاخص‌های پایداری کاربرد مناسبی دارد. این روش‌ها عبارتند از:

۱- اثر اکولوژیکی^۱، فشارسنج یا بارومتر پایداری^۲، انتخاب شاخص‌ها بر اساس آزمون و خطا^۳، چارچوب فشار- وضعیت موجود- واکنش^۴، رویکرد اندام‌وار یا نظام‌مند^۵ (سالمی و همکاران، ۱۳۹۰: ۶۰).

شکل ۱: ابعاد مختلف پایداری اجتماعی، پورطاهری و همکاران، ۱۳۹۲، (۷).

پایداری اجتماعی، شکل و شهرت جهانی خود را در گزارش کمیسیون جهانی توسعه و محیط زیست (WCED) که در ایالات متحده آمریکا تشکیل شده بود، به‌دست آورد. در این نشست تصریح شد که توسعه پایدار، نیازمند توجه هماهنگ به شرایط اجتماعی، اکولوژیک و اقتصادی می‌باشد. در

^۱ Ecological Footprint

^۲ Barometer of Sustainability

^۳ Ad hoc or trial-and-error selection of indicators

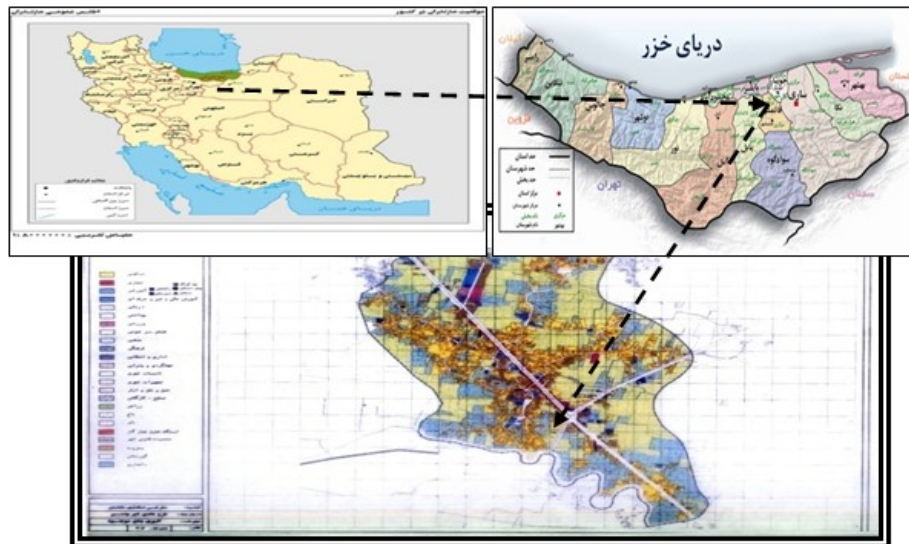
^۴ Pressure-state-response framework

^۵ Systems Approach

این میان، توسعه یافتگی و پایداری اجتماعی، نسبت به دو مورد دیگر کمتر مورد توجه بود و اغلب در ارتباط با پایداری اکولوژیکی و اقتصادی قرار داده می‌شود (مشکینی و همکاران، ۱۳۹۲، ۱۸۹ و ۱۹۰). در پایان این بخش باید یادآور شد که تک تک افراد یک جامعه، سرمایه‌های اجتماعی را می‌سازند و ذخیره‌هایی از منابع اجتماعی و انسانی‌اند. توسعه، هم می‌تواند این منابع اجتماعی را ارتقاء دهد و هم آن‌را نابود سازد. برای مثال بسیاری معتقدند که شکل توسعه اقتصادی که توسط کابینه تاجر و ریگان در انگلستان و آمریکا دنبال می‌شد، از نظر اجتماعی، ناپایدار بوده و سرمایه انسانی و اجتماعی را تخریب کرده است (شکویی، ۱۳۷۳، ۴۳۸). مسلماً پایداری در شهرها، آسان به دست نمی‌آید و افراد جامعه به‌عنوان سرمایه‌های انسانی و اجتماعی در کنار توسعه و برنامه‌ریزی‌های کارآمد شهری، نقش اصلی را در توسعه پایدار داشته و دارند (موسی کاظمی محمدی و شکویی، ۱۳۸۱، ۳۱). بنابراین مشاهده می‌گردد که سیاست‌های ملی، منطقه‌ای، ناحیه‌ای و ... در پایداری و یا ناپایداری سطوح خرد و کلان، از اهمیت بسیار زیادی برخوردار است که هدف این مطالعه نیز، بررسی اثرات یکی از همین موارد در سطح شهر بهنمیر است.

۳- منطقه مورد مطالعه

شهر بهنمیر، مرکز بخشی به همین نام از شهرستان بابلسر استان مازندران است که شامل دو دهستان بهنمیر (به مرکزیت بهنیر) و عزیزک (به مرکزیت روستای عزیزک) می‌باشد. در سلسله مراتب حوزه نفوذ، شهر بهنمیر از نظر وجود اداری، خدماتی، اقتصادی و... در حوزه نفوذ مرکزیت شهرستان یعنی بابلسر قرار می‌گیرد. این شهر از شرق به شهرستان‌های قائم شهر، جویبار، ساری، از جنوب به شهرستان بابل، از غرب به شهرستان بابلسر و از شمال به دریای نیلگون خزر متصل می‌باشد (مهدیان بهنمیری و معافی مدنی، ۱۳۷۹: ۲۲). شهر بهنمیر در سال ۱۳۷۹ بنا بر تصویب هیئت وزیران به عنوان شهر شناخته شد و شهرداری آن در سال ۱۳۸۱ تأسیس شد. طرح هادی این شهر نیز در سال ۱۳۸۵ تهیه و به اجرا درآمد. جمعیت کل این شهر براساس سرشماری ۹۰ مرکز آمار ایران ۷۴۱۰ نفر است که جمعاً ۲۲۳۲ خانوار ساکن بوده‌اند (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰).

شکل ۱) نقشه موقعیت محدوده مورد مطالعه در سطح ملی و منطقه‌ای

مأخذ: (طرح هادی شهر بهنمیر، ۱۳۹۰)

۴- روش تحقیق

پژوهش حاضر از نوع کاربردی و روش تحقیق آن نیز که بر پژوهش موردی استوار است، توصیفی - تحلیلی می‌باشد. در این راستا جهت جمع‌آوری مبانی نظری مرتبط با موضوع، از روش کتابخانه‌ای و به منظور کسب داده‌های مورد نیاز از شهروندان، به شیوه پیمایش میدانی بهره گرفته شده است، بطوری که تعداد ۳۰۹ پرسشنامه بر اساس مدل کوکران، به صورت تصادفی سیستماتیک در میان شهروندان توزیع گردید. جهت سنجش و اندازه‌گیری سوالات مطرح شده نیز از طیف لیکرت و تجزیه و تحلیل‌های توصیفی SPSS استفاده شده است. پرسشنامه طرح شده شامل سه بخش اساسی در زمینه اطلاعات عمومی جامعه هدف، نظر شهروندان در ارتباط با طرح‌ها شهری بر بافت و ابعاد مختلف ساختار فیزیکی شهر و در نهایت شاخص‌های پایداری اجتماعی شهر می‌باشد که در میان قشرهای مختلف مردم شهر بهنمیر مورد مطالعه و سنجش قرار گرفت.

۵- متغیرهای مورد مطالعه

متغیر مستقل: کیفیت اجرا و تأثیر طرح‌های شهری

متغیرهای تابع: الف) وضعیت معابر؛ ب) الگوی ساخت و ساز؛ ج) دسترسی به خدمات و رفع نیازهای خدماتی و نظام کاربری اراضی؛ د) علاقه‌مندی ساکنان به ادامه سکونت در شهر؛ ه) کیفیت زندگی؛ و) تعامل اجتماعی؛ ن) برابری اجتماعی، م) سرمایه اجتماعی

۶- یافته‌های تحقیق

تعداد افراد نمونه این پژوهش ۳۰۹ نفر بوده است از این تعداد ۱۹۹ نفر را مردان و ۱۱۲ نفر را زنان تشکیل می‌دادند. بیشتر افراد گروه نمونه دارای مدرک لیسانس و کمترین آنها را افراد دارای مدرک دکتری تشکیل می‌دهند. ۲۲ درصد از افراد گروه نمونه دارای مدرک دیپلم و پایین تر، ۲۰/۶ درصد را افراد فوق دیپلم، ۴۸/۶ درصد لیسانس، ۸/۴ درصد را افراد فوق لیسانس و بالاتر تشکیل داده‌اند. از نظر توزیع سنی نیز اطلاعات سنی افراد نشان می‌دهد که میانگین سنی آنها ۳۲/۷۵ سال می‌باشد و مقایسه نمودار توزیع سنی زنان و مردان نشان می‌دهد نمونه زنان در مقایسه با مردان از نظر سنی در سطح پایین‌تری قرار دارند. به طوری که میانگین سنی زنان تقریباً ۴ سال پایین‌تر از مردان است.

الف) "فرضیه اول: به نظر می‌رسد بین کیفیت اجرای طرح هادی و بهبود وضعیت معابر و شبکه‌های ارتباطی رابطه معناداری وجود دارد."

شبکه‌های ارتباطی لازمه و پیش‌نیاز هرگونه مجتمع زیستی است، بدون ورود و خروج در مجتمع‌ها و دریافت و انتقال اطلاعات، و حرکت کالا و انسان، فضای یک مجتمع بی‌معنی و بی‌ارزش خواهد بود (صادقی، ۳۴، ۱۳۸۰). یکی از مهم‌ترین قسمت‌هایی که در اجرای طرح هادی شهری مورد توجه مسئولین اجرایی می‌باشد تعریض و یا احداث معابر در شهرها است. در حقیقت احداث یک خیابان اصلی و استقرار مغازه‌ها و کارگاه‌های خدماتی و صنعتی روستا حول این محور اصلی قابل مشاهده‌ترین مشخصه و نشانه اجرای طرح هادی در شهرها است (شکل ۲).

شکل ۲) نمایی از معابر اصلی موجود در شهر بهنمیر. مأخذ: (نگارندگان، ۱۳۹۵).

جهت آزمون فرضیه‌ی مورد نظر که در جدول شماره‌ی (۱) نمایش داده شده است، از ضریب همبستگی اسپیرمن که به ضریب همبستگی رتبه‌ای اسپیرمن نیز معروف است، استفاده شد.

جدول ۱). آزمون ضریب همبستگی اسپیرمن کیفیت اجرای طرح هادی و بهبود وضعیت معابر و شبکه-ارتباطی

متغیر مستقل	متغیر وابسته	ضریب همبستگی	سطح معناداری
کیفیت اجرای طرح هادی	بهبود وضعیت معابر و شبکه-ارتباطی	۰/۴۰۸**	۰/۰۰۰

** همبستگی در سطح ۰/۰۱ معنادار است

باتوجه به نتایج به دست آمده از جدول فوق، می‌توان گفت که با اطمینان ۰/۹۹ و سطح خطای کوچک‌تر از ۰/۰۱ بین کیفیت اجرای طرح هادی و بهبود وضعیت معابر و شبکه‌ارتباطی رابطه وجود دارد. از طرفی مقدار این رابطه که برابر با ۰/۴۰۸ است، به صورت مستقیم (مثبت) و در حد متوسط می‌باشد. بدین معنی می‌باشد که اجرای طرح هادی شهر توانسته، وضعیت و کیفیت معابر و شبکه ارتباطی به نسبت متوسطی بالا ببرد.

جدول ۲). فراوانی گویه‌های مورد سنجش وضعیت معابر و شبکه ارتباطی

متغیر	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	میانگین
معابر جدید بازگشایی و یا اصلاح شده دارای کیفیت مطلوب و لازم می‌باشند.	۶/۸	۲۷/۱	۵۶/۸	۶/۵	۲/۹	۳/۲۸
وضعیت امنیت معابر پس از اجرای طرح	۲۰	۲۲/۹	۴۴/۸	۹/۴	۲/۹	۳/۴۷
کیفیت پیاده‌روهای احداث شده	۳۰/۳	۳۶/۸	۲۶/۱	۳/۵	۳/۲	۳/۸۷
کیفیت و عرض مناسب معابر احداث شده برای تردد و حمل و نقل	۳۰	۵۳/۲	۱۳/۴	-	۳/۲	۴/۰۶
میزان آبرفتگی معابر	۱۵/۲	۳۷/۹	۸/۳	۱۶/۷	۲۲	۲/۹۲
کیفیت آسفالت معابر	-	۳۴	۳۰/۷	۲۰/۷	۱۴/۷	۲/۸۴
میزان تأثیر میداین ایجاد شده در رفع مشکلات ترافیکی و عبور و مرور	۱۶/۵	۵۰	۲۳/۹	۳/۲	۶/۵	۳/۶۶
میزان خسارت ناشی از بازگشایی و اصلاح معابر موجود	۹/۵	۲۴/۵	۵۶/۴	۵	۴/۵	۲/۷۰
کیفیت سیستم روشنایی معابر احداثی جدید شهر	۲۲/۶	۳۶/۸	۳۳/۹	۶/۸	-	۳/۷۵

براساس اطلاعات موجود در جدول فوق، بیشترین شدت پاسخ‌ها به متغیر "کیفیت و عرض مناسب معابر احداث شده برای تردد شهرنشینان و وسایل حمل و نقل" با میانگین (۴/۰۶ از ۵) اختصاص دارد. با توجه به اینکه در احداث معابر، به طور عمده معابر اصلی شهر مورد توجه می‌باشد،

لذا بیشترین رضایتمندی شهروندان از اجرای طرح هادی به خاطر عرض مناسب معابر اصلی می‌باشد که دارای کیفیت بالایی است. از طرف دیگر کمترین شدت پاسخ‌ها به متغیر "کیفیت آسفالت معابر" با میانگین (۲/۸۴ از ۵) اختصاص دارد. بطوریکه در حدود ۳۴ درصد از شهروندان کیفیت آسفالت معابر را زیاد و ۳۰/۷ درصد متوسط و ۳۵/۴ درصد کم و خیلی کم اظهار نمودند. با توجه به اینکه یکی از مشخص‌ترین دخالت طرح در بافت کالبدی عریض و یا احداث یک یا چند معبر اصلی و فرعی می‌باشد که در مرحله اجرا به ناچار موجب تخریب برخی از مساکنی که در مسیر طرح قرار دارند، می‌شود. همانطوری که در جدول فوق مشاهده می‌شود میزان خسارات ناشی از بازگشایی و اصلاح معابر موجود دارای کم‌ترین میزان میانگین (۲/۷۰ از ۵) می‌باشد. این رقم نشان می‌دهد که اکثر شهروندان میزان خسارات ناشی از بازگشایی و اصلاح معابر موجود که منجر به تخریب و عقب‌نشینی ساختمانها شده است را کم تا متوسط بیان نمودند. زیرا اکثر آنها از تسهیلات مالی دولت، که به طور عمده به شکل وام می‌باشد، برای نوسازی مسکن و یا مرمت آن استفاده کرده‌اند.

ب) فرضیه دوم: به نظر می‌رسد بین کیفیت اجرای طرح هادی و بهبود الگوی ساخت و ساز رابطه معناداری وجود دارد.

از مهم‌ترین اهدافی که طرح هادی شهری دنبال می‌کنند، انتظام بخشی به‌روند گسترش و ساخت و ساز در مناطق شهری است. به همین خاطر در این مطالعه متغیر مهم دیگری که مورد بررسی قرار گرفته است، بررسی اثرات اجرای طرح هادی شهری از نقطه نظر توسعه و ساخت و سازهای جدید در شهرهای مطالعه شده می‌باشد. یکی از ویژگی‌هایی که تقریباً در تمامی طرح‌های هادی شهری مطالعه شده آشکار بود تلاش برای انسجام توسعه آتی و ساخت و سازهای جدید بود.

جدول ۳. آزمون ضریب همبستگی اسپیرمن کیفیت اجرای طرح هادی و وضعیت الگوی ساخت و ساز

متغیر مستقل	متغیر وابسته	ضریب همبستگی	سطح معناداری
کیفیت اجرای طرح هادی	وضعیت الگوی ساخت و ساز	۰/۷۱۰**	۰/۰۰۲

** همبستگی در سطح ۰/۰۱ معنادار است

نتایج آزمون همبستگی اسپیرمن که در قالب جدول شماره (۳) نمایش داده شده است که با استناد به این نتایج، با اطمینان ۰/۹۹ و سطح خطای کوچک‌تر از ۰/۰۱ رابطه آماری معنی‌داری بین دو متغیر کیفیت اجرای طرح هادی و وضعیت الگوی ساخت و ساز وجود دارد. بدین معنی است که اجرای طرح هادی به نوبه خود توانسته بر اجرای الگوی بهینه ساخت و ساز تاثیرگذار باشد. از طرفی، مقدار این رابطه که برابر با ۰/۷۱۰ است، دلالت بر همبستگی قوی بین دو متغیر فوق می‌باشد.

جدول ۴). فراوانی گویه های مورد سنجش وضعیت الگوی ساخت و ساز

متغیر	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	میانگین
	درصد					
میزان تأثیر اجرای طرح هادی بر مقاومسازی ابنیه شهر	۲۷/۱	۴۹	۲۰/۳	-	۳/۵	۳/۹۶
میزان تأثیر اجرای طرح هادی بر افزایش واحدهای نوساز مسکونی	۳۷/۱	۴۲/۹	۱۳/۵	۶/۵	-	۴/۱۰
میزان تأثیر اجرای طرح هادی در جلوگیری از ساخت و ساز در محدوده اراضی کشاورزی اطراف شهر	۳/۲	۱۳/۵	۵۳/۲	۲۴/۲	۵/۸	۲/۸۴
میزان نظارت بر ساخت و ساز پس از اجرای طرح هادی	۳۷/۱	۳۶/۸	۱۹/۷	۶/۵	-	۴/۰۴
میزان رعایت ضوابط فنی و مقررات مربوط به طرح در ساخت و ساز	۳۳/۵	۳۰	۲۳/۹	۱۲/۶	-	۳/۸۴
میزان نظارت کارشناسان مجری طرح بر ساخت و ساز	۲۶/۵	۴۱/۳	۲۵/۵	۳/۲	۳/۵	۳/۸۳

همانطوری که جدول فوق نشان می دهد، بیشترین شدت پاسخها به متغیر "میزان تأثیر اجرای طرح هادی بر افزایش واحدهای نوساز مسکونی" با میانگین (۴/۱۰ از ۵) اختصاص دارد. به طوری که از میان پاسخگویان ۳۷/۱ درصد میزان تأثیر اجرای طرح هادی بر افزایش واحدهای نوساز مسکونی را خیلی زیاد، ۴۲/۹ درصد زیاد، ۱۳/۵ درصد متوسط و ۶/۵ درصد باقیمانده را کم اظهار نمودند. این ارقام نشان می دهد که اجرای طرح هادی بر ساخت و ساز جدید تأثیر شگرفی داشته است. از طرف دیگر کمترین شدت پاسخها به متغیر "تأثیر اجرای طرح هادی در جلوگیری از ساخت و ساز در محدوده اراضی کشاورزی اطراف شهر" با میانگین (۲/۸۴ از ۵) اختصاص دارد. از آنجایی که شهر بهنمیر، یک روستا-شهر می باشد توسط اراضی کشاورزی بسیاری احاطه شده است که این اراضی در حاشیه ی شهر علاوه بر تولید محصولات، فضای باز با ارزشی را نیز ارائه می دهند که عدم نظارت به ساخت و سازها موجبات نابودی بسیاری از این اراضی را فراهم می آورد. از میان پاسخگویان در حدود ۱۶/۷ درصد میزان تأثیر اجرای طرح هادی در جلوگیری از ساخت و ساز در محدوده اراضی کشاورزی اطراف شهر را زیاد تا خیلی زیاد، ۵۳/۲ درصد متوسط و ۳۰ درصد میزان این تأثیر را کم و خیلی کم بیان نمودند.

ج) فرضیه سوم: "به نظر می‌رسد بین کیفیت اجرای طرح هادی و وضعیت نظام کاربری اراضی و دسترسی به خدمات رابطه معناداری وجود دارد."

از دیگر اثرات اجرای طرح هادی شهری، دسترسی بهتر شهروندان به امکانات خدماتی و کاربری‌های عمومی در داخل شهر می‌باشد. همانطوریکه نتایج آزمون پیرسون نشان می‌دهد، بین دو متغیر کیفیت اجرای طرح هادی و وضعیت نظام کاربری اراضی و دسترسی به خدمات با اطمینان ۰/۹۹ و سطح خطای کوچک‌تر از ۰/۰۱ رابطه وجود دارد. بدین معنی است که هر چه طرح هادی با کیفیت بالاتر اجرا شود به همان اندازه دسترسی به خدمات عمومی بهتر خواهد شد و به همان اندازه کاربری‌های پیشنهادی مطابق با نیازهای شهروندان خواهد بود. از طرفی، مقدار این رابطه که برابر با ۰/۴۵۲ است، دلالت بر همبستگی قوی بین دو متغیر فوق می‌باشد.

جدول ۵). ضریب همبستگی اسپیرمن کیفیت اجرای طرح هادی و وضعیت نظام کاربری اراضی و دسترسی به خدمات

متغیر مستقل	متغیر وابسته	ضریب همبستگی	سطح معنا داری
کیفیت اجرای طرح هادی	وضعیت نظام کاربری اراضی و دسترسی به خدمات	۰/۴۵۲**	۰/۰۰۰

** همبستگی در سطح ۰/۰۱ معنادار است

در ارزیابی تأثیر اجرای طرح هادی بر بهبود تأسیسات و زیرساخت‌های شهری، ۵۴/۱ درصد میزان بهبود را زیاد و خیلی زیاد، ۳۰ درصد متوسط و ۱۵/۸ درصد کم و خیلی کم بیان نمودند. همچنین در بررسی از ساکنان شهر مورد مطالعه، در مورد بهبود دسترسی به مراکز درمانی، بهداشتی و... اکثریت افراد (۳۶/۷ درصد) گزینه خیلی زیاد و زیاد را انتخاب نمودند. از دیگر فاکتورهایی که در سنجش نظام کاربری مورد استفاده قرار گرفته است، میزان انطباق کاربری‌های پیشنهادی با نیازهای واقعی شهروندان می‌باشد که ۴۳/۵ درصد از شهروندان تا حدود زیادی موافق بودند که کاربری‌های پیشنهادی با نیازهای واقعی شهروندان انطباق دارد، ۳۷/۱ درصد معتقد بودند که کاربری پیشنهادی تا حدودی منطبق با نیازهای شهروندان می‌باشد و مابقی پاسخگویان معتقد بودند که در سطح خیلی کمی منطبق با نیاز می‌باشند. از طرف دیگر ۴۸ درصد از شهروندان اظهار داشتند که پس از اجرای طرح شهری دسترسی به مراکز خدمات در سطح زیاد و بسیار زیاد بهتر شده است، بطوری‌که آنها مجبور نمی‌باشند مسافت طولانی را جهت دسترسی به خدمات طی کنند که همین عامل مؤثری در صرفه‌جویی زمان و هزینه شهروندان می‌باشد. ۳۵/۲ درصد اظهار داشتند که میزان دسترسی تا حدودی بهتر شده است و ۱۶/۸ درصد بیان داشتند که تفاوت قابل ملاحظه‌ای با قبل از اجرای طرح به وجود نیامده است. در زمینه شکل‌گیری امکانات و خدمات جدید (راه‌اندازی ماشین

جمع‌آوری زباله، راه‌اندازی خط اتوبوس و ...) پس از اجرای طرح هادی، در حدود نیمی از افراد معتقد به ایجاد چنین امکاناتی در شهر بودند و از میزان شکل‌گیری چنین امکانات و خدماتی در شهر احساس رضایت می‌کردند.

جدول ۶. فراوانی گویه های مورد سنجش وضعیت نظام کاربری اراضی و دسترسی به خدمات

متغیر	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	میانگین
	درصد					
میزان بهبود تأسیات و زیرساختهایی از قبیل آب، برق، گاز و یا تلفن پس از اجرای طرح هادی	۱۰/۶	۴۳/۵	۳۰	۳/۵	۱۲/۳	۳/۳۶
میزان تأثیر اجرای طرح هادی در دسترسی هرچه بهتر به مراکز درمانی، آموزشی و ...	۱۳/۲	۲۳/۵	۲۹/۷	۱۶/۵	۱۷/۱	۲/۹۹
میزان انطباق کاربری‌های پیشنهاد شده پس از تهیه و اجرای طرح با نیازهای واقعی شهروندان	-	۴۳/۵	۳۷/۱	۹/۷	۹/۷	۳/۱۴
میزان توزیع عادلانه کاربری‌های محقق شده	۳/۲	۲۷/۷	۴۰/۳	۱۸/۴	۱۰/۳	۲/۹۵
میزان تأثیر اجرای طرح هادی بر دسترسی هر چه بهتر شهرنشینان به مراکز خدماتی	۱۳/۵	۳۴/۵	۳۵/۲	۶/۵	۱۰/۳	۳/۳۴
میزان شکل‌گیری امکانات و خدمات جدید (راه-اندازی ماشین جمع‌آوری زباله ، راه‌اندازی خط اتوبوس و ...) پس از اجرای طرح هادی	۱۶/۸	۳۳/۲	۳۶/۸	۹/۷	۳/۵	۳/۵۰

ج) فرضیه چهارم: " به نظر می‌رسد بین اجرای طرح هادی و علاقه‌مندی ساکنان به ادامه زندگی در شهر رابطه معناداری وجود دارد."

فرضیه دیگری که در این پژوهش مورد مطالعه قرار گرفته است، مربوط به تأثیر اجرای طرح هادی شهری بر میزان علاقه‌مندی ساکنان به ادامه زندگی در شهر به‌نمیر می‌باشد. جهت بررسی این فرضیه از آزمون کای اسکوئر استفاده شده است که به شرح جدول شماره (۷) می‌باشد.

جدول ۷). آزمون کای اسکور رابطه بین کیفیت اجرای طرح هادی و علاقه‌مندی ساکنان به ادامه زندگی در

شهر

سطح معناداری	درجه آزادی	آماره chi-square	متغیر	
			مستقل	وابسته
۰/۰۳۲ *	۱۲	۲/۶۷	کیفیت اجرای طرح هادی	علاقه‌مندی ساکنان به ادامه زندگی در شهر

* همبستگی در سطح ۰/۰۵ معنادار است

همانطوریکه جدول فوق نشان می‌دهد، مقدار کای اسکور (۲/۶۷) با اطمینان ۰/۹۵ و در سطح خطای (Sig.) کوچک‌تر از ۰/۰۵ معنی‌دار است. بنابراین، بین دو متغیر کیفیت اجرای طرح هادی و علاقه‌مندی و تمایل ساکنان به ادامه زندگی در شهر رابطه وجود دارد. از این رو، فرض H_0 رد و فرض H_1 مورد قبول قرار می‌گیرد. به طوری که ۳۴/۵ درصد، علاقه‌مندی خود را به زندگی در شهر بعد از اجرای طرح هادی خیلی زیاد، ۲۶/۱ درصد زیاد، ۲۳/۵ درصد متوسط و ۱۵/۸ درصد کم بیان نمودند. این اطلاعات نشان‌دهنده این واقعیت می‌باشد که به دلیل اثرات مثبتی که اجرای این طرح در درازمدت دارد، علاقه‌مندی بیشتری را برای ساکنان فراهم آورده است. اگرچه بهبود خدمات‌رسانی یکی از دلایل مهم افزایش علاقه‌مندی شهروندان می‌باشد، به نظر می‌رسد این علاقه‌مندی به طور کوتاه‌مدت در کنترل جابجایی جمعیت در این شهر که طرح هادی در آن اجرا شده، مؤثر واقع شود. به طور مسلم پایداری این علاقه‌مندی به سکونت در این شهر علاوه بر حفظ خدمات ارائه شده، مستلزم تقویه بنیه اقتصادی سطح تولید و درآمد شهروندان می‌باشد تا احساس نیاز به مهاجرت به شهرهای بزرگ‌تر از جمله بابلسر، برای کسب درآمد بهتر برای آنها به وجود نیاید.

۷- بخش دوم یافته‌ها (مطالعات پایداری اجتماعی)

پیش از پرداختن به نتایج حاصل از این بخش، ضرورت طرح این سؤال مطرح می‌گردد که به‌راستی تأثیر فرآیند برنامه‌ریزی‌های شهری و منطقه‌ای در تغییرات زیست‌محیطی، اجتماعی، حفاظت محیط زیست، رفاه و سلامت جامعه چیست؟ مسلماً با طرح این سؤال نیاز به ارزیابی اثرات اجتماعی مانند سنجش پایداری اجتماعی متأثر از برنامه‌ریزی‌های شهری روشن می‌گردد و بدین ترتیب نقاط قوت و نیز بخش عمده‌ای از نارسایی‌های این پروسه در بخش‌های مختلف را برجسته می‌سازد و در نهایت بیانگر میزان انحراف از ایده‌آل‌ها خواهد بود. در مجموع با توجه به این‌که هدف اولیه ارزیابی پایداری اجتماعی در برنامه‌ریزی شهری، ارزیابی آثار این برنامه‌ها بر کیفیت زندگی و رفاه شهروندان است، نتایج این بخش از مطالعات در شهر بهنمیر نیز، منعکس کننده سه شاخص برابری اجتماعی، سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی شهروندان، تعامل اجتماعی به عنوان فاکتورهای تعیین کننده در زمینه پایداری اجتماعی و برنامه‌ریزی شهری است که به

تفصیل در ذیل بدان اشاره می‌گردد. نکتهٔ بسیار مهم از نظر نگارندگان در همین ارتباط و با توجه به شناخت کافی از محدودهٔ مورد مطالعه، توجه به این مهم است که شاخص‌های پایداری اجتماعی مورد بحث، کاملاً متأثر از متغیر مستقل مورد بررسی یعنی فرایند و نتایج حاصل از اجرای طرح هادی مورد اشاره است. بطوری که در بسیاری از موارد، کیفیت اجرای طرح‌های کالبدی، نظام کاربری اراضی، دسترسی به خدمات، شبکه‌های ارتباطی، بهبود الگوی ساخت و ساز و ...، به عنوان نتایج حاصل از اجرای طرح‌های شهری، به صورت مستقیم و غیرمستقیم بر شاخص‌های پایداری اجتماعی مانند برابری اجتماعی، سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی شهروندان تأثیرگذار است. از این رو، با توجه به این که در بخش نخست یافته‌های تحقیق به موضوع تأثیر اجرای طرح هادی شهری بر بافت و کالبد شهر اشاره گردد، در بخش دوم یافته‌ها نیز به مقولهٔ شاخص‌های پایداری شهر از منظر اجرای این طرح اشاره می‌گردد. در این بخش به منظور مشخص شدن سهم تأثیر هر کدام از متغیرهای مستقل بر ابعاد و مولفه‌های پایداری اجتماعی، به تحلیل رگرسیونی^۶ داده‌ها پرداخته می‌شود. بدین منظور از روش رگرسیون چند متغیره استفاده شده است. بنابراین همبستگی‌ها و تحلیل رگرسیونی در سه بخش به تفکیک ابعاد پایداری اجتماعی متأثر از اجرای طرح هادی شهر در شهر بهنمیر به شکل زیر انجام شده است.

رگرسیون چند متغیره بین متغیرهای مستقل و کیفیت زندگی به عنوان متغیر وابسته

اولین بُعد پایداری اجتماعی مورد بررسی در این پژوهش، بُعد کیفیت زندگی است که به مؤلفه‌ها و معیارهایی مانند میزان احساس امنیت، رضایتمندی، حس تعلق مکانی به محله، ثبات سکونتی یا میزان علاقه به سکونت در محله یا علاقه به جابجایی محلی می‌باشد و متغیر مستقل شامل تراکم جمعیت، نرخ فضای باز، بعد خانوار، درآمد خانوار، فاصله از مرکز شهر و سابقه سکونت در محله می‌باشد که خود این عوامل به میزان زیادی تحت تاثیر نحوه‌ی اجرای طرح‌های شهری قرار دارند که در بخش نخست بدان اشاره گردید. جهت سنجش این بُعد از ابعاد پایداری اجتماعی، از روش رگرسیون چند متغیره استفاده گردیده است تا مشخص شود، نتایج تجزیه و تحلیل‌های آماری به دست آمده در جداول زیر نشان داده شده است.

جدول ۸) نتایج مدل رگرسیونی متغیرهای مستقل برای تبیین متغیر وابسته کیفیت زندگی

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.723(a)	.646	.648	17.8566

a Predictors: (Constant), درآمد

^۶ Analysis Regression

جدول فوق بیانگر این مطلب است که متغیرهای در نظر گرفته به عنوان متغیر مستقل با توجه به اینکه ضریب تعیین تعدیل شده^۷ بین متغیرهای مستقل با متغیر وابسته کیفیت زندگی ۰/۶۴۸ می‌باشد پس همه متغیرهای مستقل اعم از تراکم جمعیت، نرخ فضاهای باز و خالی، فاصله از مرکز شهر، بعد خانوار، درآمد خانوار و سابقه سکونت توانسته اند حدود ۶۴ درصد از تغییرات کیفیت زندگی در سطح محله‌های شهر بهنمیر را پوشش دهند و تبیین کنند. به عبارتی ۳۶ درصد تغییرات کیفیت زندگی در شهر بهنمیر، در نتیجه عوامل دیگری نظیر متغیرهای اجتماعی، فرهنگی، طبیعی و جمعیت شناختی باشد.

جدول ۹ و ۱۰) جدول ضرایب تاثیر مدل رگرسیونی متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته کیفیت زندگی

Coefficients(a)

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	T	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	24.209	3.320		3.012	.000
	درآمد	.723	.087	.723	14.256	.000

a Dependent Variable: کیفیت زندگی

Excluded Variables(b)

Model		Beta In	t	Sig.	Partial Correlation	Collinearity Statistics
						Tolerance
1	نرخ فضای باز	-.213(a)	-1.213	.213	-.635	.965
	بعد خانوار	-.056(a)	-1.003	.723	-.109	.936
	تراکم جمعیت	.178(a)	1.356	.612	.016	.989
	فاصله از مرکز شهر	-.003(a)	-.486	.755	-.215	.875
	سابقه ی سکونت	.213(a)	1.784	.045	.175	.865

a Predictors in the Model: (Constant), درآمد b کیفیت زندگی : متغیر وابسته

نتیجه حاصله نشان می‌دهد که متغیر میزان درآمد خانوار نسبت به متغیرهای مستقل دیگر تاثیر بیشتری بر کیفیت زندگی دارد است. ضریب بتای ۰/۷۲۳ نشان می‌دهد که میزان درآمد خانوار بطور مستقیم بر متغیر وابسته تاثیر گذاشته است. جهت تاثیر میزان درآمد بر کیفیت زندگی مثبت و مستقیم است. بدین صورت در یک نتیجه‌گیری ساده می‌توان گفت که محلاتی از شهر بهنمیر که درآمد ماهیانه خانوار بیشتر است، شاخص کیفیت زندگی نیز بالاتر است. به عبارتی در محلات

^۷ adjusted R Square

بازارسر، حاجیکلا و آغوزین که میزان درآمد شهروندان در این محلات به نسبت بالاتر از سایر محلات بهنمیر می‌باشد، میزان رضایتمندی از مسکن، رضایتمندی از شغل و رضایت از درآمد بالا است. همچنین نتایج بخش دیگری از مطالعات در این محلات، حاکی از بالا بودن میزان احساس امنیت و سطح بالای علاقه‌مندی به ماندگاری در محل است که خود مؤید رضایتمندی از سطح کیفیت زندگی است. بررسی‌ها و مشاهدات میدانی از این محلات نیز مؤید تأثیرات مثبت اجرای طرح هادی بویژه از بُعد تغییرات کالبدی در ساختار کلی فیزیکی و نمای این محلات (بازارسر، حاجیکلا و آغوزین) دارد که این نتایج نیز تأثیر بسزایی در افزایش تمایل افراد در زندگی در این محلات داشته است. بر عکس در محلاتی از شهر بهنمیر که نظیر همت آباد و سجاد محله که طبقه پایین اقتصادی زندگی می‌کنند، شاخص زندگی در همه ابعاد (رضایتمندی، احساس امنیت، احساس تعلق مکانی و تمایل به سکونت در محله) بسیار پایین است. مشاهدات میدانی صورت گرفته از این محلات نیز مؤید وجود برخی سلول‌های مرده شهری (فضاهای بی‌دفاع)، کیفیت نازل پیاده‌روها، کیفیت نامناسب بناهای شهری، شاخص‌های اقتصادی ضعیف خانوار، ضعف ساختارهای اجتماعی و فرهنگی در میان ساکنین این دو محله است که مسلماً کیفیت و تأثیر ضعیف اجرای طرح هادی در این دو محله نیز، بر کیفیت نازل زندگی در این دو محله اثرگذار بوده است. در کنار این مطالب، مطالعات نشان دهنده این مهم است که در کنار متغیر اقتصادی خانوار که بیشترین میزان تأثیرگذاری را بر کیفیت زندگی در سطح محله‌های شهر بهنمیر دارد، سابقه سکونت نیز از دیگر عامل تأثیرگذار بر کیفیت زندگی می‌باشد. به این علت که میزان همبستگی سهمی این متغیر (۰/۱۷۵) است که بیشتر از میزان مجموع (۰/۰۴۵) می‌باشد که این امر خود مؤید وجود رابطه مثبت بین سابقه سکونت در محله و شاخص کیفیت زندگی است. در مجموع و با توجه به نتایج به دست آمده از دو جدول فوق، می‌توان گفت که متغیر اقتصادی یعنی سطح درآمد خانوار، مهم‌ترین متغیر مؤثر بر کیفیت زندگی در محلات شهر بوده و بعد از آن سابقه سکونت بود که بر شاخص کیفیت زندگی در محله تأثیرگذاری بالایی داشته است. البته این یافته‌ها بدان معنی نیست که ساختار کالبدی و فیزیکی و بطور کلی اجرای طرح‌های مختلف شهری مانند آنچه که در شهر بهنمیر مورد اجرا گذارده شده، بر کیفیت زندگی شهروندان اثرگذار نباشد. بطوری که مشاهده شد، یکی از عوامل مهم در سطح نازل کیفیت زندگی محلاتی مانند سجاد محله و همت آباد، تأثیر ضعیف اجرای طرح هادی این شهر بر ابعاد مختلف محلی، بویژه ساختار کالبدی می‌باشد.

رگرسیون چند متغیره بین متغیرهای مستقل و برابری اجتماعی

جهت محاسبه مولفه‌های مربوط به برابری اجتماعی (میزان دسترسی به کاربری‌های بهداشتی-درمانی، فضای سبز، آموزشی، فرهنگی، تجاری و ورزشی)، همه کاربری‌ها با هم جمع شدند تا یک شاخص نهایی برابری اجتماعی به دست بیاید. سپس بین شاخص نهایی برابری

اجتماعی با متغیرهای شکل شهر، متغیرهای دموگرافیکی و متغیرهای اقتصادی و متغیر مکانی روابط و تحلیل‌های آماری انجام شد که نتایجی به شرح جدول ذیل به دست آمد.

جدول ۱۱) نتایج مدل رگرسیونی متغیرهای مستقل برای تبیین متغیر وابسته برابری اجتماعی

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.683(a)	.466	.464	18.68772

a Predictors: (Constant), درآمد

چنانچه از نتایج مطالعات مشخص است، مقدار ضریب تعیین تعدیل شده که برابر با $0/464$ می‌باشد که این رقم نشان می‌دهد که $46/4$ درصد از کل تغییرات برابری اجتماعی در محله‌های شهر بهنمیر، وابسته به ۶ متغیر موجود در معادله (یعنی تراکم جمعیت، نرخ فضای باز، بعد خانوار، درآمد خانوار، فاصله از مرکز شهر و سابقه سکونت در محله) می‌باشد. پرواضح است که متغیرهای مورد اشاره، کاملاً می‌تواند تحت تأثیر طرح‌ها و برنامه‌های مختلف شهری مانند طرح هادی شهری باشد. چرا که مسلماً یکی از اهداف اصلی اجرایی این طرح‌ها بهبود وضعیت کالبدی و ساختاری شهر است که در ۶ متغیر فوق بدان اشاره شد. بنابراین علاوه بر متغیرهای در نظر گرفته شده در این تحقیق به‌عنوان متغیرهای مستقل، متغیرهای اجتماعی- اقتصادی، فرهنگی و مکانی دیگری هستند که بر شاخص برابری اجتماعی در محلات شهر تأثیر می‌گذارند. چراکه متغیرهای وابسته منتخب تنها 46 درصد تغییرات برابری اجتماعی را پوشش می‌دهد و 54 درصد باقیمانده در نتیجه تأثیر عوامل و فاکتورهای دیگری است که این مقدار تأثیر قابل توجهی است.

جدول ۱۲) جدول ضرایب تأثیر مدل رگرسیونی متغیرهای مستقل درآمد بر متغیر وابسته برابری اجتماعی

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	T	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	8.437	1.825		2.232	.001
	درآمد	.683	.005	.683	12.253	.000

a Dependent Variable: برابری اجتماعی

آمارهای موجود در جداول زیر نیز گویای این واقعیت است که در میان متغیرهای مستقل مورد بررسی، متغیر میانگین درآمد ماهیانه خانوار با بتای $0/683$ بطور مستقیم بر برابری اجتماعی تأثیر می‌گذارد، جهت این تأثیر نیز مثبت و مستقیم است. بدین معنی که متغیر درآمد خانوار، موثرترین عامل در تغییرات برابری اجتماعی محسوب می‌شود. یعنی با افزایش یک انحراف استاندارد در متغیر تراکم جمعیت، میزان برابری اجتماعی به مقدار $0/683$ انحراف استاندارد افزایش می‌یابد.

نتایج رگرسیون چند متغیره بین متغیرهای مستقل و برابری اجتماعی

در محلاتی از شهر بهنمیر که درآمد خانوار بالاتر است (بازارسر، حاجیکلا و آغوزبن)، دسترسی به انواع خدمات، تسهیلات و زیرساخت‌های شهری از قبیل فضای سبز، انواع خدمات بهداشتی- درمانی مانند وجود درمانگاه، خانه بهداشت و بیمارستان، فضاهای فرهنگی، فضاهای ورزشی و امکانات ورزشی به‌طور کلی بهتر است. لازم به توضیح می‌باشد که این محلات در قسمت مرکزی این شهر قرار دارند و از آنجاکه اکثر خدمات و امکانات شهری در مرکز شهر تمرکز یافته، شهروندان این محلات با سهولت بیشتری به امکانات و خدماتی که در شهر وجود دارد دسترسی دارند. در مقابل محله‌هایی از شهر که محل سکونت طبقه پایین می‌باشد، سرانه انواع کاربری‌های شهری مورد نیاز در آنها پایین است. محلات دارابدین و هزارچل از جمله این محله‌ها می‌باشند که سرانه همه کاربری‌های مورد بررسی به عنوان شاخصی از شاخص‌های برابری اجتماعی، پایین‌تر از سطح استاندارد است. البته شاید یکی از دلایل وجود چنین وضعیتی در این دو محله ساختار نسبتاً روستایی آن‌ها باشد، بطوری که در حال حاضر قسمتی از بافت کنونی این محلات را مزارع کشاورزی و باغات مرکبات به-خود اختصاص داده است و کمتر به سایر کاربری‌های مورد نیاز شهروندان توجه شده است. این در شرایطی است که نتایج اجرای طرح هادی مورد اشاره در این شهر نیز نتوانسته برابری اجتماعی را به عنوان متغیر تابع در ارتباط با متغیرهای مستقل مورد اشاره تأمین نماید. بنابراین، با توجه به نوشتار فوق و مشاهدات و گزارشات صورت گرفته که محققان از آن آگاهی دارند، به سادگی می‌توان گفت که با گذشت مدت زمانی از اجرای طرح هادی شهر بهنمیر، شاهد کاهش نابرابری‌ها نبوده‌ایم. بطوری که وضعیت موجود محلاتی چون دارابدین، هزارچل، همت آباد و سجاد محله، گویایی کاستی‌های گسترده‌ای در زمینه دسترسی شهروندان این محلات انواع خدمات فضای سبز، بهداشتی- درمانی، فضاهای فرهنگی، فضاهای ورزشی و ... هستیم که ناکارآمدی و یا توجه ناکافی به این مهم از سوی مجریان طرح، از عوامل اصلی بروز چنین وضعیتی است.

جدول ۱۳) جدول ضرایب تاثیر مدل رگرسیونی متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته برابری اجتماعی

Model	Beta In	t	Sig.	Partial Correlation	Collinearity Statistics
					Tolerance
نرخ فضای باز	-.090(a)	-1.108	.282	-.193	.965
بعد خانوار	-.203(a)	-2.111	.169	-.065	.936
تراکم جمعیت	.123(a)	.569	.523	.183	.989
فاصله از مرکز شهر	-.053(a)	-.486	.428	-.203	.875
سابقه ی سکونت	.008(a)	1.341	.203	.153	.865

a Predictors in the Model: (Constant), درآمد

b برابری اجتماعی : متغیر وابسته

رگرسیون چند متغیره بین متغیرهای مستقل و سرمایه اجتماعی

از دیگر متغیرهایی که در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفته متغیر سرمایه اجتماعی می‌باشد. نتایج حاصل از آزمون رگرسیون چند متغیره بین متغیرهای مستقل منتخب و متغیر سرمایه اجتماعی در جداول زیر نشان داده شده است.

جدول ۱۴) نتایج مدل رگرسیونی متغیرهای مستقل برای تبیین متغیر وابسته سرمایه اجتماعی

Model Summary				
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.884(a)	.757	.782	12.28233

a Predictors: (Constant), تراکم جمعیت

نتایج مطالعات با توجه به جداول فوق، نشان می‌دهد که ضریب تعیین تعدیل شده به دست آمده برای همه متغیرهای مستقل برابر با ۰/۷۸۲ می‌باشد. این رقم بیانگر این مطلب است که تقریباً ۷۹ درصد از واریانس و تغییرات سرمایه اجتماعی در محله‌های شهر به‌نمیر توسط متغیرهای موجود در معادله (یعنی تراکم جمعیت، نرخ فضای باز، بعد خانوار، درآمد خانوار، فاصله از مرکز شهر و سابقه سکونت در محله) تبیین می‌شود. آمارهای موجود در جداول زیر نیز گویای این واقعیت است که در میان متغیرهای مستقل مورد بررسی، متغیر تراکم جمعیتی با بتای ۰/۸۸۴ تأثیری مستقیم و مثبتی بر سرمایه اجتماعی می‌گذارد، بنابراین متغیر تراکم جمعیتی، موثرترین عامل در تغییرات سرمایه اجتماعی محسوب می‌شود. یعنی با تغییر یک واحد انحراف استاندارد در متغیر تراکم جمعیت، باعث تغییر ۰/۸۸۴ انحراف استاندارد در متغیر سرمایه اجتماعی می‌شود.

جدول ۱۵ و ۱۶) جدول ضرایب تاثیر مدل رگرسیونی متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته سرمایه اجتماعی
Coefficients(a)

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	T	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	11.348	3.378		3.325	.003
	تراکم جمعیت	1.087	.074	.884	12.757	.000

a Dependent Variable: سرمایه اجتماعی

Excluded Variables(b)

Model	Beta In	t	Sig.	Partial Correlation	Collinearity Statistics	
					Tolerance	
1	نرخ فضای باز	.087(a)	1.182	.212	.173	.965
	بعد خانوار	-.181(a)	-1.368	.327	-.204	.943
	درآمد	.188(a)	-1.219	.385	-.281	.989
	فاصله از مرکز شهر	.177(a)	.993	.493	.248	.858
	سابقه‌ی سکونت	.237(a)	1.846	.083	.371	.855

a Predictors in the Model: (Constant), تراکم جمعیت

b سرمایه اجتماعی: متغیر وابسته

داده‌های موجود در جدول فوق حاکی از آن می‌باشد که علاوه بر متغیر تراکم جمعیتی محلات شهر بهنمیر، متغیر سابقه سکونت در محله نیز بر برابری اجتماعی در محله‌های مورد مطالعه تاثیر داشته است. چرا که میزان همبستگی سهمی آن (۰/۳۷۱) بیشتر از مجموع به‌دست آمده (۰/۰۸۳) می‌باشد. نتیجه حاصله از رابطه بین متغیرهای مستقل و سرمایه اجتماعی حاکی از آن است که، از میان متغیرهای مستقل، تراکم جمعیتی مهم‌ترین و تاثیرگذارترین متغیر بر متغیر سرمایه اجتماعی بود. به عبارتی دیگر هر چه تراکم جمعیتی یک محله افزایش یابد، میزان سرمایه اجتماعی در آن محله نیز افزایش می‌یابد و بر عکس در محلاتی از شهر بهنمیر که تراکم جمعیتی پایین است یا به عبارتی کم تراکم و گسترده هستند، سرمایه اجتماعی یا روابط اجتماعی کمتری بین شهروندان آن محلات شکل گرفته است. در تأیید این گفتار و در پیوند با مطالعات میدانی از محدوده مورد بررسی می‌توان ادعان داشت که محلاتی که تعداد افراد بیشتری دارد، دارای برخوردها و طیف‌های مختلف ارتباطی و اجتماعی بیشتری بواسطه ملاقات‌ها و دیدارهای مستمر میان ساکنین آن است که این فرآیند شبکه‌ای منظم از رفتارهای اجتماعی بوجود می‌آورد که چنین الگوهای رفتاری از روابط اجتماعی در نهایت منجر به کاهش مشکلات خانواده‌ها و پیوند مستحکم روابط همسایگی می‌انجامد. محله‌های بازارسر، آغوزین و حاجیکلا، از جمله محلات شاخص در این ارتباط هستند. بنابراین در پیوند متغیر سرمایه اجتماعی و اجرای طرح‌های شهری به‌طور عام و کیفیت اجرای طرح هادی شهر بهنمیر و تأثیر آن بر مقوله سرمایه اجتماعی محلات مختلف شهر بهنمیر در این مطالعه به‌طور خاص، باید عنوان گردد که مسلماً طرح‌های مختلف شهری (جامع، تفصیلی، اتا، CDS، هادی و ...)، با عملکردی که دارند، می‌توانند در افزایش سرمایه اجتماعی شهری مؤثر باشند.

متغیر تعامل اجتماعی به عنوان متغیر وابسته:

آخرین بعد مورد بررسی پایداری اجتماعی، متغیر تعامل اجتماعی است. در اینجا منظور از تعامل اجتماعی یا کنش متقابل اجتماعی، معیارها و مولفه‌هایی مانند همبستگی اجتماعی، تعامل پذیری اجتماعی، اعتماد اجتماعی، انسجام اجتماعی و مسئولیت پذیری اجتماعی است. نتایج به دست آمده از تجزیه و تحلیل‌های آماری بیانگر این موضوع است که با توجه به اینکه ضریب تعیین تعدیل شده بین همه متغیرهای مستقل با متغیر تعامل اجتماعی به عنوان متغیر وابسته ۰/۶۱۱ است، می‌توان استنباط کرد که همه متغیرهای انتخاب شده به عنوان متغیر مستقل تنها ۶۱ درصد از تغییرات تعامل اجتماعی در سطح شهر بهنمیر را تبیین می‌کنند و حدود ۴۰ درصد تغییرات این متغیر در نتیجه عوامل، متغیرها و فاکتورهای دیگری غیر از متغیرهای مورد بررسی است.

جدول ۱۸) نتایج مدل رگرسیونی متغیرهای مستقل برای تبیین متغیر وابسته تعامل اجتماعی

Model Summary				
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.812 (a)	.614	.611	17.58378

a Predictors: (Constant), تراکم جمعیت

مقدار ضریب تعیین تعدیل شده که برابر ۰/۶۱۱ می‌باشد، نشان می‌دهد که ۶۱/۱ درصد از کل واریانس و تغییرات تعامل اجتماعی در محله‌های شهر بهنمیر توسط متغیرهای موجود در معادله (یعنی تراکم جمعیت، نرخ فضای باز، بعد خانوار، درآمد خانوار، فاصله از مرکز شهر و سابقه سکونت در محله) که از موارد تعیین کننده در زمینه اجرا و نتایج پیاده‌سازی طرح‌های مختلف شهری می‌باشد، تبیین می‌شود. به عبارت دیگر، مجموعه متغیرهای مستقل، بیش از نیمی از واریانس متغیر تعامل اجتماعی را پیش بینی می‌کنند.

جدول ۱۹ و ۲۰) جدول ضرایب تاثیر مدل رگرسیونی متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته تعامل اجتماعی
Coefficients(a)

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	T	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	11.054	5.829		5.148	.001
	تراکم جمعیت	.964	.134	.812	6.847	.000

a Dependent Variable: تعامل اجتماعی
Excluded Variables(b)

Model	Beta In	t	Sig.	Partial Correlation	Collinearity Statistics	
					Tolerance	
1	نرخ فضای باز	-.259(a)	-1.475	.166	-.225	.965
	بعد خانوار	-.024(a)	-.210	.905	-.178	.943
	درآمد	.215(a)	-.867	.358	.165	.989
	فاصله از مرکز شهر	-.044(a)	-.317	.821	-.072	.858
	سابقه ی سکونت	.124(a)	1.547	.215	.243	.855

a Predictors in the Model: (Constant), تراکم جمعیت

b تعامل اجتماعی : متغیر وابسته

آمارهای موجود در جداول فوق نیز گویای این واقعیت است که در میان متغیرهای مستقل مورد بررسی، متغیر تراکم جمعیتی با بتای ۰/۸۱۲ بطور مستقیم بر تعامل اجتماعی تاثیر می‌گذارد و به عنوان موثرترین عامل در تغییرات تعامل اجتماعی محسوب می‌شود. جهت تاثیر این دو متغیر بر همدیگر نیز مثبت و مستقیم است. بنابراین در میان متغیرهای مستقل مورد بررسی یکی از متغیرهای شکل شهر یعنی تراکم جمعیت هم بر سرمایه اجتماعی هم بر تعامل اجتماعی تاثیر قابل توجهی دارد. به عبارتی در محلاتی از شهر بهنمیر که تراکم پایین و محله از نظر فضایی گسترده است، میزان تعامل اجتماعی بین افراد محله با یکدیگر کمتر می‌باشد که این مورد، مستقیماً می‌تواند یکی از نتایج اجرای طرح‌های مختلف شهری مانند طرح هادی شهر بهنمیر باشد که در همین ارتباط محلات هزارچل و بالامحله را می‌توان مورد اشاره قرار داد. همچنین نتایج مطالعات به همراه مشاهدات میدانی نگارندگان از محدوده مورد مطالعه بیانگر این مهم است که با کاهش تراکم جمعیت در واحد محلات (سطح تحلیل نگارندگان در این بخش)، همبستگی و پایداری اجتماعی نیز کاهش می‌یابد. چرا که ساکنین کمتر موفق به ملاقات یکدیگر شده و به خودی خود سطح شناخت افراد از همدیگر نیز کاهش می‌یابد که نتیجه چنین فرایندی کاهش ایجاد فضای گفتمان مشترک در میان ساکنین، کم‌رنگ تر شدن سطح تعامل اجتماعی و در نهایت ضعف همبستگی و پایداری اجتماعی در میان خانواده‌های ساکن در آن خواهد. البته این نکته را هم باید اضافه کنیم که همانطور که در جداول فوق مشاهده می‌گردد با توجه به مقایسه بین همبستگی سهمی و مجموع، همانند بخش سرمایه اجتماعی که بررسی شد، در اینجا علاوه بر متغیر تراکم جمعیتی که مهم‌ترین فاکتور موثر بر تعامل اجتماعی است، دو متغیر دیگر یعنی متغیر نرخ فضای باز و متغیر سابقه سکونت در محله نیز با تعامل اجتماعی رابطه معنی داری دارند. چرا که اندازه همبستگی سهمی یا جزئی هر دو بیشتر از مجموع می‌باشد. رابطه بین تعامل اجتماعی و نرخ فضای باز معنی دار و منفی است با همبستگی سهمی ۰/۲۲۵- و بیانگر این مطلب است که هر چه فضاهای باز در محله ای بیشتر باشد، شاخص تعامل اجتماعی کمتر است. منظور از فضای باز در اینجا همان زمین‌ها و

فضاهای خالی و استفاده نشده است که با توجه به بافت روستایی شهر بهنمیر بصورت مزارع و باغ می‌باشد که وجود چنین فضاهایی در شهر باعث گسستگی فضایی و به تبع گسستگی اجتماعی بین شهروندان می‌شود و در نتیجه در محله‌هایی از شهر که میزان فضاهای خالی و رها شده نسبت به سطوح ساخته شده زیاد می‌باشد تعامل اجتماعی بین شهروندان کمتر است و برعکس که این گفتار کاملا با کیفیت و چگونگی اجرای طرح‌های مختلف شهری در ارتباط است. متغیر دیگر تاثیر گذار بر تعامل اجتماعی، متغیر سابقه سکونت در محله است که رابطه معنی دار مستقیم و مثبتی با ضریب همبستگی ۰/۲۴۳ دارد. همانطور که سابقه سکونت بر سرمایه اجتماعی نیز تاثیر داشت بر تعامل اجتماعی بین شهروندان نیز تاثیر گذار است. بدین معنی که با افزایش زمان سکونت افراد در یک محله، میزان کنش و تعامل اجتماعی نیز با توجه به توالی و عمق دیدار و شناخت ساکنین از همدیگر نیز افزایش خواهد یافت که نتیجه آن می‌تواند در موضوعاتی چون افزایش روحیه تعاون محلی، مشارکت اجتماعی و افزایش حس اعتماد اجتماعی - محلی در میان ساکنین آن انعکاس یابد. بر همین اساس و با توجه به شناخت نگارندگان از محدوده پژوهش و با توجه به مطالعات میدانی صورت گرفته، ذکر این نکته به جاست که بسیاری از ساکنین شهر بهنمیر از بدو تولد ساکن همین شهر می‌باشند و تنها در سالهای اخیر (۵۰ سال گذشته)، شاهد مهاجرت و سکونت افراد غیربومی در این شهر می‌باشیم که این موضوع خود گویای شناخت گسترده و در نهایت تعامل اجتماعی و محلی ساکنین محلات مختلف آن در ارتباط با همبستگی و پایداری اجتماعی است.

۸- نتیجه‌گیری

تک تک افراد یک جامعه، سرمایه‌های اجتماعی را می‌سازند و ذخیره‌هایی از منابع اجتماعی و انسانی‌اند. توسعه، هم می‌تواند این منابع اجتماعی را ارتقاء دهد و هم آن را نابود سازد. برای مثال بسیاری معتقدند که شکل توسعه اقتصادی که توسط کابینه تاچر و ریگان در انگلستان و آمریکا دنبال می‌شد، از نظر اجتماعی، ناپایدار بوده و سرمایه انسانی و اجتماعی را تخریب کرده است. در همین ارتباط باید بدانیم که پایداری در شهرها آسان به دست نمی‌آید و افراد جامعه به عنوان سرمایه‌های انسانی و اجتماعی در کنار توسعه و برنامه‌ریزی‌های کارآمد شهری، نقش اصلی را در توسعه پایدار داشته و دارند. بنابراین مشاهده می‌گردد که سیاست‌های ملی، منطقه‌ای، ناحیه‌ای و ... در پایداری و یا ناپایداری سطوح خرد و کلان، از اهمیت بسیار زیادی برخوردار است. بنابراین مطالعه و ارزیابی اثرات فرآیندی است که دستیابی به نتایج و پیامدهای احتمالی اجرای برنامه توسعه‌ای را برای تصمیم‌سازان میسر می‌سازد. حاصل این فرآیند نیز معمولا یک سند رسمی است که بیانیه اثرات محیطی- اجتماعی خوانده می‌شود. بر این اساس، نتایج پژوهش حاضر نیز که بر اساس همین مقدمه صورت گرفته و در راستای ارزیابی اثرات مختلف کالبدی و اجتماعی در میان جامعه هدف (شهر بهنمیر) می‌باشد، نتایج قابل تأملی را در دو حوزه مطالعات کالبدی و پایداری اجتماعی به

دست داده است. در همین زمینه، نتایج پژوهش حاضر که به بررسی و تحلیل نقش طرح‌های شهری (طرح هادی) بر بافت کالبدی و پایداری اجتماعی شهر بهنمیر استان مازندران، با استفاده از مطالعات اسنادی، میدانی (دیدگاه‌های مختلف شهر، به‌عنوان کسانی که اثرات اجرای طرح را شاهد هستند) پرداخته است، نتایجی به شرح موارد ذیل داشته است. البته پیش از ورود به این بخش از مطالعات، نگارندگان بر این اعتقاد می‌باشند که می‌توان نتایج مطالعات این نقطه از کشور در زمینه نقش طرح‌های شهری (طرح هادی) بر بافت کالبدی- فیزیکی شهر را با توجه به اشتراکات زیاد شهرهای نقاط مختلف کشور، با اختلافات ته چندا زیاد به سایر شهرهای کشور نیز تعمیم داد. در واقع می‌توان گفت که بسیاری از شهرهای کشور از مشکلات مشابه با شهر بهنمیر رنج می‌برند که در نهایت موجب عدم کارایی و پاسخگویی مناسب طرح‌های مذکور به مشکلات شهری و کاهش سطح رضایت شهروندان شده است.

نتایج حاصل از مطالعات، مشاهدات و مصاحبات اسنادی - پیمایشی از شهر بهنمیر؛ برای بررسی رابطه بین کیفیت اجرای طرح هادی و بهبود وضعیت معابر و شبکه‌های ارتباطی در فرضیه اول از آزمون همبستگی اسپیرمن استفاده شده است. نتایج این آزمون در جدول شماره ۱ نشان می‌دهد که که رابطه معناداری بین این دو متغیر وجود دارد. بر این اساس می‌توان گفت که اکثر پاسخگویان (۵۶/۴ درصد) معتقد بودند که اجرای طرح هادی در بهبود وضعیت معابر و شبکه‌های ارتباطی نقش بسیار زیادی داشتند. از میان محلات هشتگانه (بازارسر، آغوزین، هزارچل، بالامحله، سجادمحله، دارابدین بهنمیر، حاجیکلا و همت آباد) این شهر، شهروندان محلات آغوزین، بازارسر و حاجیکلا رضایت بیشتری از تعریض محلات خود داشتند. در بررسی فرضیه دوم نتایج آزمون اسپیرمن در زمینه رابطه بین کیفیت اجرای طرح هادی و بهبود الگوی ساخت و ساز نشان می‌دهد که با اطمینان ۰/۹۹ و سطح خطای کوچک‌تر از ۰/۰۱ رابطه آماری معنی‌داری بین دو متغیر وجود دارد. به طوریکه در حدود ۱۶/۸ درصد از شهروندان میزان این بهبود را خیلی زیاد، ۳۰/۳ درصد زیاد، ۲۳/۵ درصد متوسط، ۱۶/۱ درصد کم و ۱۳/۲ درصد خیلی کم بیان داشتند. با توجه به مطالعات میدانی صورت گرفته اکثر افرادی که بهبود الگوی ساخت و ساز را ناچیز شمردند ساکن محله دارابدین بهنمیر و همت‌آباد بودند. زیرا آن‌ها معتقد بودند که طرح هادی نتوانسته مانع از ساخت و ساز در اراضی کشاورزی پیرامونی شهر گردد و توسعه‌ی شهر بسیاری از اراضی مرغوب را در خود بلعیده است. از طرف دیگر یکی از اثرات کالبدی اجرای طرح‌های هادی شهری افزایش ساخت‌وساز، بازسازی و یا نوسازی واحدهای مسکونی در شهر است. در جریان بازگشایی و یا تعریض معابر شهر به خصوص جاده اصلی امام خمینی تعداد قابل ملاحظه‌ای از ساختمان‌ها به خاطر قرارگیری در مسیر طرح خیابان تخریب می‌شوند. با توجه به حمایتی که سازمان مجری انجام می‌دهد معمولاً به تمام خانوارهایی که در مسیر طرح قرار می‌گیرند، وام مسکن کم‌بهره تعلق می‌گیرد. به همین خاطر پس از اجرای طرح، ساختمان‌های دو طرف معابر آسفالت شده با مصالح

جدید و با دوام ساخته می‌شوند. این امر به تدریج نوسازی و ساخت بهتر مسکن در دیگر قسمت شهر را موجب می‌شود. طبق آزمون اسپیرمن، جهت بررسی فرضیه سوم، بین کیفیت اجرای طرح هادی و وضعیت نظام کاربری اراضی و دسترسی به خدمات با اطمینان ۰/۹۹ رابطه معنادار وجود دارد. از میان گویه‌های مورد سنجش اکثر شهروندان با میانگین ۳/۳۶ اتفاق نظر دارند که اجرای طرح هادی توانسته موجب بهبود تأسیسات و زیرساختهایی از قبیل آب، برق، گاز و یا تلفن گردد و در مقابل اکثر شهروندان معتقد بودند که کاربری‌ها به‌طور عادلانه در سطح شهر توزیع نگردیده است. از آنجاییکه اکثر خدمات و کاربری‌ها در دو طرف خیابان امام قرار دارند، شهروندان محلات بالامحله، حاجیکلا، دارابدین بهنمیر و هزارچل جهت دسترسی به این کاربری‌ها بدلیل دور بودن و طولانی بودن مسافت احساس نارضایتی می‌کردند، به‌طوری‌که افراد مورد بررسی میزان رضایت خود را از توزیع عادلانه کاربری‌ها کم تا متوسط (میانگین ۲/۹۵ از ۵) بیان نمودند. همانطوری‌که در بخش مبانی نظری توضیح داده شد به اعتقاد دیاز اورتا، هر طرحی که برای شهر تهیه می‌شود، باید دربردارنده تغییرات مؤثر، مطلوب و قابل توجه در فضاهای شهری و به تبع آن کیفیت زندگی مردم باشد. نتایج حاصل از آزمون کای اسکوئر در جدول شماره ۷ نشان می‌دهد که بطور کلی اجرای طرح هادی شهری توانسته است به‌طور نسبی در افزایش کیفیت زندگی و علاقه‌مندی شهروندان به ادامه سکونت در شهر مؤثر باشد بطوری‌که در حدود ۶۰/۶ درصد شهروندان میزان علاقه‌مندی خود را زیاد و بسیار زیاد، ۲۶/۱ درصد متوسط، ۶/۸ درصد کم و ۶/۵ درصد بسیار کم بیان داشتند. نمود این علاقه‌مندی را می‌توان در کاهش تمایل مردم مهاجرت به شهرهای بزرگ‌تر، امیدواری شهروندان به آینده بهتر شهر، بهبود وضعیت معابر، تسهیل رفت و آمد، وضعیت مطلوب معابر احداثی جدید شهر به لحاظ سیستم روشنایی، ساخت و ساز بیشتر مسکن، مقاوم‌سازی ابنیه‌ها، افزایش امکانات خدماتی و بهبود دسترسی به خدمات عمومی، توزیع عادلانه کاربری‌ها که در حقیقت از مهم‌ترین اثرات اجرای طرح هادی شهری در محدوده مورد مطالعه است. همچنین در بخش دوم از نتایج این پژوهش، مشخص گردید که بُعد کیفیت زندگی است که به مؤلفه‌ها و معیارهایی مانند میزان احساس امنیت، رضایتمندی، حس تعلق مکانی به محله، ثبات سکونتی یا میزان علاقه به سکونت در محله یا علاقه به جابجایی محلی می‌باشد و متغیر مستقل شامل تراکم جمعیت، نرخ فضای باز، بعد خانوار، درآمد خانوار، فاصله از مرکز شهر و سابقه سکونت در محله می‌باشد که این موارد تحت تأثیر فاکتورهای اقتصادی و همچنین کیفیت و نحوه‌ی اجرای طرح‌های شهری قرار دارد. همچنین مشخص گردید که متغیرهایی چون تراکم جمعیت، نرخ فضای باز، بعد خانوار، درآمد خانوار، فاصله از مرکز شهر و سابقه سکونت در محله، کاملاً می‌تواند تحت تأثیر طرح‌ها و برنامه‌های مختلف شهری مانند طرح هادی شهری باشد. چرا که یکی از اهداف اصلی اجرایی این طرح‌ها بهبود وضعیت کالبدی و ساختاری شهر است که در ۶ متغیر فوق بدان اشاره شد. در زمینه برابری اجتماعی به عنوان یکی از دیگر از متغیرهای مورد مطالعه در زمینه پایداری اجتماعی شهر و

ارتباط آن با طرح‌های شهر، مشخص گردید که با گذشت مدت زمانی از اجرای طرح هادی شهر بهنمیر، شاهد کاهش نابرابری‌ها نبوده‌ایم. بطوری که وضعیت موجود محلاتی چون دارابدین، هزارچل، همت آباد و سجاد محله، گویایی کاستی‌های گسترده‌ای در زمینه‌ی دسترسی شهروندان این محلات انواع خدمات فضای سبز، بهداشتی- درمانی، فضاهای فرهنگی، فضاهای ورزشی و ... هستیم که ناکارآمدی و یا توجه ناکافی به این مهم از سوی مجریان طرح، از عوامل اصلی بروز چنین وضعیتی است. وضعیت بررسی میزان سرمایه و تعامل اجتماعی افراد، از دیگر موارد مورد مطالعه در این پژوهش بود که نتایج آن نشان می‌دهد، محلاتی از شهر بهنمیر که تراکم پایین و محله از نظر فضایی گسترده و به عبارتی دچار گسترش افقی بی‌رویه است، میزان تعامل اجتماعی بین افراد محله با یکدیگر کمتر می‌باشد که این مورد نیز، مستقیماً می‌تواند یکی از نتایج اجرای طرح‌های مختلف شهری مانند طرح هادی شهر بهنمیر باشد که در همین ارتباط محلات هزارچل و بالامحله را می‌توان مورد اشاره قرار داد. همچنین نتایج مطالعات در زمینه‌ی سرمایه‌ی اجتماعی نشان می‌دهد. در مجموع می‌توان گفت که نتایج اجرای طرح هادی شهر بهنمیر و کیفیت اثرات آن در بعد کالبدی و اجتماعی که از دیدگاه مردم این شهر و نیز مشاهدات میدانی نگارندگان صورت پذیرفته است، نشان می‌دهد که امروزه مجموعه‌ی شهری بهنمیر با توجه به اینکه دیرزمانی از شهر شدن آن نمی‌گذرد و نیز اجرای طرح مذکور، از شرایط بسیار بهتری هم از بعد کالبدی و هم از نظر شاخص‌های پایداری اجتماعی نسبت به گذشته برخوردار گشته است. اما در میان این موفقیت‌ها، محلاتی نیز (مانند دارابدین، هزارچل، همت آباد و سجاد محله) در سطح این شهر وجود دارند که به لحاظ ساختار فیزیکی - کالبدی، سرانه‌های خدماتی و تفریحی و همچنین برخی شاخص‌های پایداری اجتماعی، از شرایط مطلوبی برخوردار نمی‌باشند که یکی از دلایل آن، ضعف اجرای مناسب طرح‌های شهری در این محلات است.

منابع و مأخذ:

۱. ابراهیم‌زاده آسمین، حسین، ابراهیم زاده، عیسی و محمدعلی حبیبی. (۱۳۸۹). تحلیلی بر عوامل گسترش فیزیکی و رشد اسپرال طبس پس از زلزله با استفاده از مدل آنتروپی هلدن. **فصلنامه جغرافیا و توسعه**، شماره ۱۹، صص ۴۶-۲۵.
۲. پوراحمد، احمد، حاتمی‌نژاد، حسین و سیدهادی حسینی. (۱۳۸۵). آسیب‌شناسی طرح‌های توسعه شهری در کشور. **مجله پژوهش‌های جغرافیایی**، شماره ۵۸، صص ۱۸۰-۱۶۷.
۳. پورطاهری، مهدی، سجاسی قیداری، حمدالله و طاهره صادقلو. (۱۳۸۹). سنجش و اولویت‌بندی پایداری اجتماعی در مناطق روستایی، با استفاده از تکنیک رتبه‌بندی براساس تشابه به حل ایده‌آل فازی: مطالعه موردی: دهستان حومه بخش مرکزی شهرستان خدابنده. **فصلنامه پژوهش‌های روستایی**، سال اول، شماره ۱، صص ۳۱-۱.
۴. پورطاهری، مهدی، زال، ابوذر و عبدالرضارکن‌الدین افتخاری. (۱۳۹۰). ارزیابی و اولویت‌بندی پایداری اجتماعی در مناطق روستایی، مورد مطالعه، روستاهای شهرستان خرم بید استان فارس. **فصلنامه روستا و توسعه**، سال ۴، صص ۴۹-۱۹.
۵. پیله ور، علی‌اصغر و پوراحمد، احمد. (۱۳۸۳). روند رشد و توسعه کلان شهرهای کشور (مطالعه موردی: شهر مشهد). **مجله پژوهش‌های جغرافیایی**، شماره ۴۸، صص ۱۲۲-۱۰۳.
۶. تیبالدز، فرانسیس (۱۳۸۷). ساخت شهرهای مردم پسند. ترجمه مروارید فارسی، **نشریه معماری**، شماره ۲۰.
۷. جمعه پور، محمود، نجفی، غلامرضا و سعید شفیعا. (۱۳۹۱). بررسی رابطه تراکم و پایداری اجتماعی در مناطق شهرداری تهران. **فصلنامه جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی**، سال ۲۳، شماره چهارم، صص ۲۰۰-۱۸۵.
۸. حبیبی، سیدمحسن. (۱۳۸۴). **از شار تا شهر**. انتشارات دانشگاه تهران، چاپ هفتم، تهران.
۹. حبیبی، کیومرث، بهزادفر، مصطفی، مشکینی، ابوالفضل، علیزاده، هوشمند و وحید محکی. (۱۳۹۰). ارزیابی اثرات طرح‌های توسعه‌ی شهری بر ساختار شکنی و ارتقای کیفی فضای شهر کهن ایرانی. **فصلنامه مطالعات شهرهای ایرانی اسلامی**، شماره چهارم، صص ۲۸-۱۵.
۱۰. حسین‌زاده دلیر، کریم؛ پورمحمدی، محمدرضا و علیرضا سلطانی. (۱۳۸۷). طرح‌های شهری ایران از قلمرو تهیه تا واقعیت آن در اجرا (مورد مطالعه: طرح جامع تبریز). **مجله جغرافیا و توسعه‌ی ناحیه‌ای**، شماره ۱۱، صص ۲۲۳-۲۰۹.
۱۱. حسینی، هادی. (۱۳۸۴). **ارزیابی میزان موفقیت طرح جامع سبزوار**. پایان نامه کارشناسی ارشد رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه تهران.
۱۲. خاکپور، براتعلی، باوان پوری، علی‌رضا. (۱۳۸۸). بررسی و تحلیل نابرابری در سطوح توسعه یافتگی مناطق شهر مشهد. **مجله دانش و توسعه**، سال شانزدهم، شماره ۲۷، صص ۲۰۲-۱۸۲.
۱۳. خان احمدلو، روح‌الله. (۱۳۷۸). **ارزیابی طرح جامع قم و توصیه بهبود روشهای برنامه‌ریزی شهری**. پایان نامه کارشناسی ارشد رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه شهید بهشتی.

۱۴. رضائی، رحیم. (۱۳۷۹). **ارزیابی جغرافیایی طرح جامع شهر مرنند**. پایان نامه کارشناسی ارشد رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه شهید بهشتی.
۱۵. رهنمایی، محمد تقی و شاه حسینی، پروانه. (۱۳۸۵). **فرآیند برنامه ریزی شهری**. چاپ سوم، انتشارات سمت، تهران.
۱۶. رهنمایی، محمدتقی، محمدی ده چشمه، مصطفی. (۱۳۸۷). **نگرشی بر پایداری اجتماعی در بوم شهر ایرانی**. **مجله سیاسی - اقتصادی**، شماره ۲۶۰-۲۵۹، صص ۲۹۷-۲۸۴.
۱۷. سالمی، مریم، همزه‌ای، محمدرضا، و اصغر میرک‌زاده. (۱۳۹۰). **سنجش پایداری اجتماعی زنان روستایی شهرستان سقز**. **مجله مطالعات اجتماعی - روان‌شناختی زنان**، سال نهم، شماره اول، صص ۷۶-۵۵.
۱۸. سعیدنیا، احمد. (۱۳۸۲). **طرح‌های شهری در ایران**. چاپ دوم، سازمان شهرداری‌های کشور.
۱۹. شارع پور، محمود. (۱۳۸۶). **جامعه شناسی شهری**. انتشارات پرتو، مازندران .
۲۰. شفیعا، محمد علی، شفیعا، سعید. (۱۳۹۰). **بررسی رابطه توسعه پایدار اجتماعی و سرمایه اجتماعی، مورد پژوهش؛ ساکنان محله غیررسمی شمیران نو**. **فصلنامه جامعه شناسی کاربردی**، سال ۲۳، شماره دوم، صص ۱۶۴-۱۳۹.
۲۱. شیرمحمدی، حمید و نقیعی، فریدون. (۱۳۸۶). **توسعه کالبدی شهر چالوس با در نظر گرفتن اثرات زیست محیطی به کمک GIS**. **نشریه هویت شهر**، سال اول، شماره ۱، صص ۳۸-۲۷.
۲۲. شیعه، اسماعیل. (۱۳۸۵). **مقدمه‌ای بر مبانی برنامه‌ریزی شهری**. چاپ نوزدهم، انتشارات دانشگاه علم و صنعت ایران، تهران.
۲۳. صادقی، شعبان. (۱۳۸۰). **مکان‌یابی (جانمایی) کاربری اراضی شهری با تأکید بر برنامه‌ریزی حمل و نقل درون‌شهری**. پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد. دانشگاه علم و صنعت ایران.
۲۴. طرح هادی شهر بهنمیر، ۱۳۸۳.
۲۵. غمامی، مجید. (۱۳۷۱). **بررسی و نقد اجمالی طرح‌های جامع شهری، مجله آبادی**. سال دوم، شماره ۷، صص ۳۱-۲۴.
۲۶. مجیدی خامنه، بتول، کولیوند، حجت‌اله. (۱۳۹۱). **تحلیل ساختار فضایی محله شهری بر مبنای توسعه پایدار اجتماع محور، (مطالعه مورد: محله دارآباد تهران، فصلنامه آمایش محیط**. شماره ۱۹، صص ۷۳-۴۷.
۲۷. مرکز آمار ایران، **نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۰**، شهرستان بابلسر.
۲۸. مشکینی، ابوالفضل، برهانی، کاظم و رضا شعبان‌زاده نمینی (۱۳۹۲)، **تحلیل فضایی سنجش پایداری اجتماعی شهری، فصلنامه انجمن جغرافیای ایران**، سال یازدهم، شماره ۳۹، صص ۲۱۱-۱۸۶.
۲۹. ملّازاده، مهدی و روستایی، شهریور. (۱۳۸۸). **نقش شهرداری الکترونیکی در گستردگی شهری با استفاده از داده‌های سنجش از دور و سیستم اطلاعات جغرافیایی (مورد: مرنند)**. **فصلنامه مدیریت شهری**، شماره ۲۳، صص ۱۶-۷.

۳۰. مهدیان بهنمیری، معصومه، معافی مدنی، عزت السادات.(۱۳۸۷). **جغرافیای شهر بهنمیر**. پایان- نامه مقطع کارشناسی رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه مازندران، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی.
۳۱. مهدیزاده، جواد؛ حسین پیرزاده نهوجی، مهین دخت امیری، محمدحسین جهانشاهی.(۱۳۸۵). **برنامه ریزی راهبردی توسعه شهری (تجربیات اخیر جهانی و جایگاه آن در ایران)**. چاپ دوم، معاونت معماری و شهرسازی، تهران.
۳۲. مهندسین مشاور شارمند.(۱۳۸۲). **شیوه‌های تحقق طرح‌های توسعه شهری در ایران**. جلد ۱، سازمان شهرداریها، چاپ دوم.
۳۳. موسی کاظمی محمدی، سید مهدی، شکویی، حسین.(۱۳۸۱). **سنجش پایداری اجتماعی توسعه شهری قم**. فصلنامه پژوهش‌های جغرافیایی، شماره ۴۳، صص ۲۷-۴۱.
۳۴. نسترن، مهین، قاسمی، وحید.(۱۳۹۲). **ارزیابی شاخص‌های پایداری اجتماعی با استفاده از فرآیند تحلیل شبکه (ANP)**. فصلنامه جامعه‌شناسی کاربردی، سال ۲۴، شماره سوم، صص ۱۷۳-۱۵۵.
35. Amy K.hahas, Mark J.Mcdonnell(2005), "**Selection Independent Measure to Quantity**", **Melbourne Urban-Rural Gradient**, Landurb.plan.Journal.
36. Blakely,Edward J. Bradshaw,Ted K.(2002). **Planning Local economic development, Theory and Practice**, Third Edition, Sage Publication India Pvt. Ltd.
37. Diaz Orueta, Fernando(2007), Madrid: Urban regeneration projects and social mobilization, **cities Jornal**, Vol24, Issue3, pp183-193.
38. Egger,Steve.(2005). "**Determining a sustainable city modle**", **Enviromental Modelling & Software**.
39. Han, Ji.Yoshitsugu ,Hayashi. Xin ,Cao, Hidefumi ,Imura (2009), Application of an integrated system dynamics and cellular automata model for urban growth assessment: A case study of Shanghai, China, journal homepage: www.elsevier.com/locate/land_urb_plan, pp 133-141.
40. Ibrahim M. Al-But'hie, Mohammad A. Eben Saleh (2002), Urban and industrial development planning as an approach for Saudi Arabia:the case study of Jubail and Yanbu, www.elsevier.com/locate/compenurbsys. pp1-20 .
41. Jischa, Michael, F.(1998), Sustainable Environmental Economic and Social Aspects, **Global journal of Envginering Education**. Vol2, No2. Available on. <http://www.eng.monash.edu.cms> .
42. UN Habitat (2009), <http://www.unhabitat.org/downloads/docs/GRHS2009Abridged.p.f>.
43. Marshall Julian D., Thomas E. McKone, Elizabeth Deakin. William W. Nazaroff(2005), Inhalation of motor vehicle emissions: effects of urban population and land area, **Available online at www.sciencedirect.com**.283-295 .
44. UNPF (2009), " <http://www.unfpa.org/public>".
45. Schouten M.A.C., Mathenge R .W.,(2010), "Communal sanitation alternatives for slums :A case study of Kibera, Kenya", **Journal of Physics and Chemistry of Earth**,pp 815-822.
46. Vajdovich Visy, Erzsebet, (2002), Changing Context – the need for a new planning paradigm, **Landscape and Urban Planning Jornal**, Volome27, Issue2-4, pp249-251.